

ACC. N:R M. 14600:1-4.

Landskap: Småland Upptecknare: Hildur Wickström, Markaryd
Härad: Limmerbo Berättare: " " "
Socken: Markaryd Berättarens yrke: fröken
Uppteckningsår: 1958 Född år 1900 i Traryd

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Torpställen. s. 1-2.
Plättugille. s. 2-4.

Skriv endast på denna sida.

Slöttergille hos Smea-Pelle i S. Århult

I närheten av skånska gränsen ligger Södra Århults Södergård, ett f. d. kro-
nohemman eller militärboställe. Det kallades också för Trumslagarbostället.
För cirka 100 år sedan ägdes detta hemman av en man som i dagligt tal bru-
kades kallas Knäa- eller Smea-Pelle. Det var en liten satt karl - men han var
rask och kvick i rörelserna som en vassa. Därför att han var så där fortfär-
dig, så var det han som fick det uppdraget att hämta barnmorska åt de behö-
vande.

Till S. Århults Södergård hörde ett par numera inköpta torparställen, av
vilka det ena brukades av gubben Åhl och hans hustru Inja. De bebod-
de en mycket primitiv jordkoja med ~~sten~~^{jord} golv. Endast ett litet blyinfattat fön-
ster. Någon spis fanns ej utan maten lagades på flata stenar. Gubben Åhl ha-
de fått sitt namn därför att han blivit ertappad med att ta åt en ålakista
i Timsfors och därvid blivit upptäckt av brukets verkmästare som sa:
"Du var mig den största ål jag någonsin sett!"

På den tiden var måhända nöden och fattigdommen så stor, att vi sena
tidens barn inte ens äger en föreställning av densamma. Dessa människor
arbetade och slet - men ända kunde de inte hålla nöden och svälten.

Fri nypt.

borta.

En av de andra torpställen brukades av en stortjuv som allmänt kallades för Mäster-tjuven. Han hette Hörlin och hustrun, Johanna. De hade inte heller någon annan spis eller eldstad utan hade eld och värme från flata stenar på golvet. (För endast några är sedan ^{man} de nedräkta stenarna från deras primitiva spis)

Smea-Pelle brukade alltid vid slättertid ha många medhjälpare, det var mycket som skulle höstas och räfsas och mycken av hans mark låg på vatten-sjuka ängar vid Kræasjöns stränder. Han tog slätterhjälp från olika delar av socknen - ja även från Kittsjö socken kom slätterfolk.

Tidige i otton samlades allt folket och karlarna väste sina liar, som lät så här när de västes: "Det blir så vasst, det blir det visst, det blir så vasst, det blir det visst." Sedan gingo karlarna och slogo av gräset och räfsen skorna gingo efter ibland endast iklädda lintyget eller sätkarna, ibland med uppskörtade kjolar och räfsade. Det arbetades, svettades och skojade friskt. Arbetet gick fort undan - ty man tävlade om överträffa varandra. Smea-Pelle var en omtyckt man och man satte stor ära i att få vara med och hjälpa till med slätterarbetet.

När slätterarbetet var slut blev det slättergille, och till detta brukade traktens bondmoror som förning ha med sig stora tennfat rågade med hanske inte alltid så välkokt risgrynsgröt. Bland slätterkarlarna fanns en man som hette Gunne och hans hustru Stava var med och råfsade. Gunne brukade vänta med att äta tills efterrätten, d. v. s. risgrynsgröten kom på bordet, och han brukade då nästan lånsa faten. Därför var det några unglingar (som alltid brukade få ta för sig allra sist, och kanske därför inte fick äta så mycket gröt som de ville) som skojade med Gunne och sa: "I da blir då ingen viter gröt, ty alla bondmororna som annars bruka komma med förning ha i da förhinder."

Klockan 12 på dagen var alla gästerna samlade och snart var man i färd med att äta av den framsatta maten. Där fanns sylta och rödbetor, fläsk och bruna böror, pannkakor av alla slag och allt vad dåtida bord kunde uppvisa av läckerheter. Men Gunne kunde försaka allt detta, bara han fick äta sig mätt på viter gröt. Då skulle inte bli viter gröt i da - hade ju pojkarna sagt. Då var det kanske bäst att ta för sig vad som bjöds, tänkte Gunne och lastade på sitt fat och åt och drack så att han blev ordentligt mätt. Då får han till sin häpnad se 7 stycken tennfatt upprägade med viter gröt dukas fram på bordet. Fast han nu redan var mätt kunde han ej motstå frestelsen att smaka på gröten från de 7 faten.

Rätt snart fick han ångra att han åt it så mycket, och med allt svårare plågor i sin mage rusade han ut i Trädgården, och vankade av och an med händerna tryckta över sin nu så ömma mage. Gunnes bekymrade hustru Stava följde honom ut och pojkarna som gömde sig i ett busksnår fick till sin stora förnöjelse höra henne säga till sin gubbe: "Höst du Gunne kans du inte fise?" Men eftersom han inte kunde detta och plågorna ansatte honom så svårt - så måste man gräva en grop i Trädgården där han fick svalka sin ömma blottade mage.

Många många år har gått sedan detta hände - ingen minnes numera varken Smea-Pelle eller Gunne. En för flera 10-tals år bortgången gumma har berättat händelsen. Hon hade själv varit med på detta slättergille.

Många vindar ha skakat i de gamla apeträdens kronor - och den gamla gården med dess över 100-åriga byggningar ha flera gånger bytt ägare. Men den aukraftigt Timmer herrskapslika byggnaden står ännu kvar och minner om tider som flytt.